

Goedemiddag!

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies.

Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen.

Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen en andere werkzaamheden.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: klokkenluider uit de raadzaal

Dualisering en integriteit

Met de inwerkingtreding van de Wet dualisering gemeentebestuur op 7 maart 2002 is de Gemeentewet niet alleen aangepast om het dualistisch bestuursmodel een wettelijke basis te geven.

Ook het wettelijk kader rondom het thema “integriteit” is op die datum uitgebreid. Artikel 15 lid 3 Gemeentewet draagt de gemeenteraad op om een gedragscode voor zijn leden vast te stellen.

En als die raad dan toch bezig is, kan (lees: moet) hij meteen de wethouders en de burgemeester onder de werking van de gedragscode brengen. Zie de artikelen 41c lid 2 en 69 lid 2 Gemeentewet.

Status gedragscode

Een gedragscode is geen wettelijk voorschrift en heeft geen externe werking. Primaire doel ervan is de integriteit van hen die eronder vallen te waarborgen.

Leden van een raadscommissie die geen raadslid zijn (maar om onduidelijke redenen wel

(burger)raadslid worden genoemd) vallen buiten het bereik van artikel 15 lid 3 Gemeentewet.

Voor hen hoeft de raad geen gedragscode vast te stellen. Maar mag dit uiteraard wél doen.

Verreweg de meeste, zo niet alle, gemeenteraden hebben in hun gedragscode voor raadsleden bepaald dat deze ook van toepassing is op commissieleden niet zijnde raadslid.

Zeg wat je doet, doe wat je zegt

Zoals vermeld, een gedragscode is geen wettelijk voorschrift. Naleving ervan is dus niet afdwingbaar. Ook is het niet mogelijk een vermoedelijke schending van de gedragscode aan de rechter voor te leggen.

De rechter heeft hierin geen enkele taak.

De gedragscode heeft uitsluitend interne werking. Omdat hij echter door een ieder kan worden geraadpleegd, gaat er een sterke morele werking vanuit. Deze kan de mens achter de ambtsdrager maken en breken.

Houdbaarheidsdatum

Eigenlijk zou de raad in elke zittingsperiode van vier jaar een nieuwe gedragscode moeten (willen) vaststellen. Een gedragscode moet immers in meest letterlijke zin “uit de raad” komen.

En de raad wordt qua samenstelling elke vier jaar vernieuwd.

In de meest ideale situatie zet de raad de door hem vast te stellen gedragscode woord voor woord zelf op papier. En daarmee is het ding “van de raad” geworden.

En vindt naleving ervan organisch en van nature plaats. De raad heeft het ding immers zelf gemaakt. Tot zover onze verslaggever uit Utopia.

Niet naleven: en dan?

Terug op aarde en in de werkelijkheid van alledag blijkt dat gedragscodes nogal eens gedateerd zijn. Of dat de ambtsdragers in een gemeente niet bekend zijn met het verschijnsel “gedragscode”.

Met als gevolg dat hij onvoldoende wordt nageleefd. Dit heeft vroeg of laat zijn weerslag op het aanzien van de gemeente(raad), en kan om die reden nadelig uitwerken op de beeldvorming rondom en daarmee het vertrouwen in de gemeente.

Alleen al om die reden verdient bekendheid met en daarmee bewustzijn van de gedragscode in menig gemeente permanente aandacht.

De behoefte aan een protocol dat kan worden toegepast bij het vermoeden van een integriteitsschending (waaronder begrepen niet naleven van de gedragscode) is in steeds meer gemeenten merkbaar. Steeds meer gemeenten stellen dergelijke protocollen vast.

Reikwijdte, werking en beperking van een Protocol vermeende integriteitsschending politieke ambtsdragers

Nut en noodzaak van een dergelijk protocol doen zich gevoelen zodra het moet worden toegepast dan wel is toegepast. Met name de kwetsbaarheid van degene(n) die het in directe zin aangaan moet niet worden onderschat.

En dan doel ik niet alleen op de ambtsdrager op wie het vermoeden betrekking heeft. Ook degene die de melding heeft gedaan verdient bescherming.

En dan komt onafwendbaar de Wet bescherming klokkenluiders in beeld. Wat betekent deze wet in het licht van een Protocol vermeende integriteitsschending politieke ambtsdragers?

Wet bescherming klokkenluiders en de relatieve werking van een Protocol

Deze wet trad voor een groot deel in werking op 18 februari 2023. Belangrijkste doel ervan is om de werknemer die een vermoeden van een (dreigende) misstand wil melden of heeft gemeld te beschermen tegen nadelige gevolgen van de kant van de werkgever als gevolg van die melding. Hiervoor moet elke werkgever die in de regel meer dan 50 personen in dienst heeft een Regeling melding vermoeden misstand vaststellen.

Vraag is wanneer een misstand als bedoeld in deze wet gelijk te stellen is aan een integriteitsschending als bedoeld in het Protocol. De toekomst zal leren waar de grenslijn ligt en waar overlappingsen zijn.

De wet biedt geen bescherming aan politieke ambtsdragers. Een melding (en de afwikkeling daarvan) door een politieke ambtsdrager van een vermoedelijke integriteitsschending door een andere politieke ambtsdrager zal dus van A tot Z in het Protocol moeten worden geregeld.

Aan de andere kant betekent dit dat een Protocol dat ook ruimte biedt voor werknemers van de gemeente tot het doen van een melding van een vermeende misstand zodanig moet zijn ingericht dat het niet in strijd is of kan komen met de door het college vastgestelde Regeling.

De Wet bescherming klokkenluiders en de daaronder hangende Regeling zijn in hiërarchische zin namelijk van hoger orde dan gedragscode en Protocol.